

Társas magány

Rakovszky Zsuzsával beszélget Szarka Károly

Talán az elidegenedés és a magány az első szavak, amik eszünkbe juthatnak Rakovszky Zsuzsa legújabb, *Célia* című regényét olvasva. Az író korábbi történelmi regényeivel ellentétben ez a történet a jelen Magyarországon játszódik, elbeszélője egy felnőtt képtelen, de már bőven középkorú férfi, aki maga is egy széthullott családból érkezik, a címszereplő pedig a feltételezett lánya, aki bajba kerül. Célia keresése közben tapasztalhatjuk, hogy mennyire reménytelennek tűnnek a családi és az egyéb emberi kapcsolatok, és hogy a bennünket körülvevő digitális világ mennyire szegényes megoldásokat kínál a boldogtalanságunkra.

Költőként kezdte pályát, majd regényeket, elsősorban történelmi regényeket írt, közben a fordítások biztosították a megélhetését. Az utóbbi pár évben bőségesen jelentkezett műfordítással, saját regényekkel és verseskötettel is – adódik a kérdés, hogy ezek a munkák mennyire segítik, egészítik ki egymást, vagy mennyire jelent nehézséget az átállás egyikről a másikra.

A fordítás – és nemcsak a műfordítás, mert fordítottam mindenfélét a kalandregénytől a vallásfilozófiáig, hadtörténettől a szakácskönyvig – mondhatni, a „polgári foglalkozásom”, és nemigen hat vissza a saját írásaimra, vagy legalábbis nem jobban, mintha egyszerűen csak olvastam volna azt a bizonyos könyvet. Ami a verset és a prózát illeti, nem érzem, hogy az átál-

lás nehézséget jelentene: úgy is mondhatnám, az anyag maga dönti el, hogy inkább versbe vagy prózába kívánkozik-e.

Ha pedig nem versről és prózáról beszélünk, hanem líráról és epikáról, akkor végleg eltűnik mindenfajta látészolagos ellentét: igazán lírai verset azt hiszem, valamikor elég fiatalon írtam utoljára. Később egy ideig úgynevezett szerepverseket írtam, ahol a versben beszélő személy hanghordozását és bizonyos fokig a háttérét, a történetét is ki kellett találni, és innen már simán ment az „átcsúszás” a prózába. Segíteni talán annyiban segítik egymást, hogy amióta prózát is írok, nem érzem úgy, hogy mindent, amit szeretnék elmondani, valahogy bele kellene préselni a versekbe, vagyis talán oldottabban írok verset.

A *Célia* címszereplője az elbeszélő feltételezett lánya, s miközben egy rejtélyes, krimiszerű történetet olvasunk, csonka családokkal, céltalan kamaszokkal, magányos felnőttekkel, rideg nagyvárosi életképekkel, állandóan bekapcsolt számítógépekkel és folyton csengő telefonokkal találkozunk. A regény melyik rétege adta az ötletet az íráshoz?

Azt hiszem, kétfelől indult, aztán a két szál összekapcsolódott. A céltalan vagy inkább „kereső” fiatalok témája régen foglalkoztatott, pontosabban az olyan fiataloké, akiket már „szabadon” neveltek, és sem a családjukban, sem a tágabb környezetükben nem találtak olyan kemény szabályokkal, amelyek ellen lázadni lehetne, vagy amelyeket elfogadhat-

nának: hogy ők vajon mihez kezdenek magukkal? Aztán olvastam valahol egy „anya keresi lányát”-féle, féligmeggig bűnügyi történetet. Ez az „eltűnt lány” motívum adta a cselekmény ötletét, és erre a középpontra nőttek aztán rá a mai nagyvárosi élet kellékei, a számítógép, a mobil és a többi.

Az elbeszélő egy negyvenes éveit taposó férfi, az a típusú értelmiségi, aki képtelen felnőni és egzisztenciát teremteni magának, és nemcsak az érzelmi elköteleződéstől, hanem hétköznapi döntéseinek felelősségétől is fél. Tipikusan mai karakternek gondolja Ádámot, jellegzetesen kelet-közép-európainak, vagy egyszerűen csak egy szorongó, az eseményekkel sodródó figurát keresett, akinek a szemüvegén át jól elmesélhető a jelenben, Magyarországon, azon belül is nagyrészt Budapesten játszódó cselekmény?

Is-is. Azt hiszem, tipikusan mai (hogy jellegzetesen közép-európai lenne, azt nem tudom, sajnos csak nagyon kevés ismerősöm van más közép-európai országokból, és őket is csak elég felületesen ismerem.) Az elbeszélő menet közben alakult ki, először azt hittem, a történetet, vagy legalábbis annak egy részét a címszereplő lány mondja majd el, de ő valahogy „nem akart” megszólalni. Ugyanakkor egyik ellenpontja is a szintén sodródó, de szabályokat és kööttségeket kereső fiatal címszereplőnek, egy olyan generáció tagja, amelyik még egy – bár részben már „puha” – diktatúrában nőtt fel, és valószínűleg az őt egyedül nevelő anyával való túl szoros érzelmi kapcsolatot is tehernek, korlátozóknak érezte, ezért az ő számára a szabad-

Fotó: FILEP ISTVÁN

ság a legfőbb érték – mindenben és minden áron.

Asztrológia, jóslás, családállítás – azért fordulnak a szereplők ezekhez, mert hiányzik az életükből a transzcendencia, amit évszázadokon át a vallások és a hagyományok biztosítottak az elődeik számára, vagy a gyorsan változó világban keresnek valamilyen kapaszkodót? Esetleg a kettő összefügg?

Igen, összefügg: a szereplők egy része csakugyan valamiféle transzcendenciát keres, és voltaképpen azért nem talál, mert túl nagy a kínálat, és mert a spiritualitásnak ezek a manapság mindenütt kapható, olcsó formái nem kívánnak mélyebb elköteleződést az embertől: lehet játszani velük, aztán ha nem válnak be azonnal, lecserélni őket egy másikra. (És ez az nemcsak az asztrológiára és társaira igaz, a címszereplő anyja például „végigzongorázik” a lehetséges elméletek és világképek egész során:

volt buddhista, freudista, környezetvédő, és még ki tudja, mi minden.)

A címszereplő fiatal lány ezt a fajta sodródást szeretné elkerülni, mert homályosan úgy érzi, szabályok, kööttségek és valamilyen személy fölötti cél nélkül az élete, sőt ő maga is súlytalan, nem is igazán létezik. Ez a súlytalanság abban is megmutatkozik, ahogyan a valaha szentnek vagy tabunak számító életeseeményekhez, a születéshez és halálhoz, és főként a szexualitáshoz viszonyul a környezete: triviális, hétköznapi eseményekként, mondhatni, gyakorlatiasan kezelik őket (ezért is kezdődik a regény az anya temetésének, illetve a felkínált abszurd temetkezési módszerek leírásával). Ezért köt ki végül is a címszereplő fiatal lány egy szektában, mert úgy érzi, a megtalált bizonyosság-félét csak egy olyan környezetben tudja megőrizni, ahol nincsenek alternatívák, mindenki ugyanazt mondja és gondolja.